

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри _____
д.е.н., проф. Козак Ю.Г.

“ ____ ” _____ 2017 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

з теми: **«ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ПРИЛАДОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ»
(НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД»)**

Виконала: студентка 4курсу, групи З
6.030503 Міжнародна економіка
Швагер Ольга Русланівна

Науковий керівник: д.е.н., професор
Козак Юрій Георгійович

Одеса 2017

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1.Визначення поняття економічна ефективність зовнішньоторговельної діяльності	5
1.2.Фактори впливу на ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства	13
1.3. Методика оцінки ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємства	21
Висновок до розділу I	26
РОЗДІЛ II АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ- ПРИЛАД».....	29
2.1. Аналіз зовнішньоторговельної діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад».....	29
2.2. Факторний аналіз чинників, що впливають ефективність зовнішньоторговельної діяльності	40
2.3. Оцінка ефективності зовнішньоторговельних операцій підприємства приладобудівної галузі	51
Висновки до розділу II.....	63
РОЗДІЛ III НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ- ПРИЛАД».	66
3.1.Удосконалення системи управління зовнішньоторговельною діяльністю як напрямок підвищення ефективності на ТОВ «Телекарт-Прилад».....	66
3.2. Напрямки розширення частки та географії присутності продукції ТОВ «Телекарт-прилад» на світовому ринку.....	74
3.3. Хеджування ризиків ЗЕД ТОВ «Телекарт-Прилад» як засіб підвищення ефективності зовнішньоторговельних операцій	80
Висновок до розділу III.....	88
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	98
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Актуальність дипломної роботи обумовлена тим, що ефективна зовнішньоторговельна діяльність підприємства сприяє відтворенню експортного потенціалу, підвищенню конкурентоспроможності товарів на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах, забезпеченню економічної безпеки.

На даний час більшість підприємств не застосовують комплексного системного підходу до управління ефективністю підприємства, що має на меті дослідження всієї системи факторів, які впливають на кінцевий результат проведення зовнішньоторговельних операцій.

Інформаційну базу дослідження складають праці видатних українських та зарубіжних вчених, періодичні видання з міжнародної економіки, офіційні статистичні данні, спеціальна фахова література, наукові інформаційні видання, документи та форми статистичної звітності ТОВ «Телекарт-Прилад», а також статті економічних журналів та Інтернет – ресурсів та законодавчі акти, що регулюють економічну та зовнішньоекономічну діяльність. Аналіз останніх досліджень та публікацій говорить про те, що тема знаходження шляхів управління ефективністю зовнішньоекономічною діяльністю, а також підвищенню цієї ефективності є актуальною та не досить опрацьованою. Дана проблема вивчалася такими вітчизняними вченими, як Т.І. Бондарєва, Ш.М. Валітов, О.І. Вівчар, О.А. Гаркуша, Ю.Г. Козак, І.Г. Лебідь та іншими вченими-економістами. Вони розглядають зовнішньоекономічну діяльність підприємства через його міжнародні господарські та торговельні відносини, до сфери яких входять: обмін товарами, спеціалізація і кооперація виробництва, науково-технічне співробітництво, надання економічної та технічної допомоги, створення спільних підприємств та інші форми економічного співробітництва.

Метою роботи є дослідження ефективності організації та управління ефективністю зовнішньоторговельної діяльності на підприємствах, у тому числі приладобудівної галузі, та визначення основних напрямків удосконалення її організації.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- висвітлити значення поняття економічної ефективності зовнішньоторговельної діяльності на підприємстві;
- розглянути фактори, що впливають на зовнішньоторговельну діяльність приладобудівного підприємства;
- систематизувати методику оцінки ефективності зовнішньоторговельної діяльності;
- проаналізувати зовнішньоекономічну та зовнішньоторговельну діяльність зокрема, досліджуваного підприємства;
- дослідити ефективність зовнішньоторговельної діяльності та фактори, що на неї впливають досліджуваного підприємства;
- запропонувати комплекс заходів щодо підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності досліджуваного підприємства;

Об'єктом дослідження є процес здійснення зовнішньоторговельної діяльності приладобудівного підприємства та її ефективність на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних положень щодо управління ефективністю зовнішньоторговельної діяльності на промисловому підприємстві.

Методи наукових досліджень. При написанні дипломної роботи було застосовано такі наукові методи: метод спостережень, який полягав у проведенні спостережень за зміною основних показників експортно-імпоротної діяльності підприємства; метод математичного аналізу, за допомогою якого було проведено порівняльний аналіз експортної діяльності та оцінку експортного потенціалу компанії; метод ситуаційного моделювання – для визначення оптимального варіанту підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що підприємство прийнявши до уваги запропоновані заходи підвищить ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства, розширить географію зовнішньоторговельних операцій.

ВИСНОВКИ

Опрацьовані теоретичні джерела дозволили зробити наступні висновки. Під «ефективністю» розуміється результативність діяльності, яка характеризується відношенням отриманого ефекту, результату до витрат ресурсів, який зумовив його отримання. Основним критерієм ефективності є: ефект, отриманий в ході здійснення економічної діяльності.

Основою зовнішньоторговельної діяльності є зовнішньоекономічна операція, яка представляє собою комплекс організаційно-управлінських документарно зафіксованих дій контрагентів різних країн, направлених на забезпечення експортно-імпортного обміну товарами, капіталами, роботами, послугами або об'єктами інтелектуальної власності і здійснюється за допомогою контрактів, розроблених на основі вимог національного законодавства та міжнародних договорів нормативно-правового характеру.

Ефективність зовнішньоекономічної операції з одного боку залежить від вигод, набутих від її здійснення (наприклад, виручки від реалізації продукції на експорт), з іншого боку від витрат на проведення операції (наприклад, собівартості виготовлення експортного товару). Однак витрати на зовнішньоекономічну операцію виникають на кожному етапі починаючи від ідеї до її реалізації, від початку проведення маркетингових досліджень до моменту поставки товару замовнику.

Для практичного вирішення проблеми підвищення ефективності зовнішньоекономічних операцій можуть бути застосовані графічні та табличні методи. Поєднання переваг логістичного підходу, побудови системи управління потоками інформації та професійних і творчих навичок менеджерів підприємства, дозволяє оцінити аспекти зовнішньоекономічних операцій та вплинути на їх ефективність.

Також варто враховувати численні фактори, що впливають на ефективність зовнішньоторговельних операцій. Найбільш загальним є поділ факторів на внутрішні (ендогенні) та зовнішні (екзогенні).

Внутрішні фактори – це фактори, пов’язані з діяльністю підприємства, передбачають внутрішнє формування підприємства, можуть впливати як позитивно, так і негативно на ефективність експортної діяльності.

Зовнішні фактори – виникають у зовнішньому середовищі по відношенню до підприємства та впливають на ефективність експортної діяльності підприємства ззовні. Як зазначалося вище, фактори даного типу не піддаються контролю з боку підприємства. Зовнішні фактори ми пропонуємо розділити на фактори, що виникають у зовнішньому макросередовищі та зовнішньому мікросередовищі. Зовнішні фактори макросередовища – це фактори, що виникають у результаті державної політики на галузевому, державному чи міжнародному рівнях.

Тобто, ефективність зовнішньоторговельної діяльності підприємства – це складна категорія, яка поєднує у собі параметри, що характеризують розвиток внутрішнього та зовнішнього ринків. Для того, щоб показники ефективності давали на практиці правильну відповідь на питання про доцільність реалізації підприємством тих чи інших зовнішньоторговельних операцій, варто правильно обрати критерій ефективності.

Методика визначення ефективності зовнішньоторговельних операцій залежить від характеру діяльності підприємства, однак основним критерієм ефективності зовнішньоторговельної діяльності мікро-суб'єктів виступає співвідношення результатів угод (прибуток, дохід) і витрат на їх здійснення (початкові вкладення, транзакційні витрати, податки). Однак поряд з цим в деяких випадках в якості критерію ефективності використовують зіставлення значимих показників зовнішньоекономічних угод з аналогічними операціями на внутрішньому ринку.

Прямий економічний ефект від зовнішньоекономічної діяльності полягає в поліпшенні фінансових результатів діяльності фірми; непрямий - у здешевленні виробництва, освоєнні нової технології, збільшення обсягів виробництва, економії фінансових ресурсів і інше. В цілому, всі результати зовнішньоекономічної діяльності, які впливають на підприємство, можуть бути використані в якості

основи для оцінки економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності фірми.

Таким чином, категорія "ефективність зовнішньоекономічної діяльності в економічній літературі зазвичай ототожнюється з ефективністю експорту. Цей підхід є універсальним для визначення ефективності цієї діяльності на різних рівнях господарювання. Виходячи з різниці між цілями, які переслідує підприємство і держава в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності, доцільно відокремити поняття ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства і держави. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства характеризується отриманням максимально можливого розміру прибутку від зовнішньоекономічних операцій за рахунок оптимізації існуючих сукупних витрат на внутрішньому і зовнішньому ринку.

В другому розділі дипломної роботи проведено дослідження ефективності зовнішньоторговельних операцій в діяльності підприємства приладобудівної галузі на прикладі одеського заводу ТОВ «Телекарт-Прилад».

ТОВ «Телекарт-Прилад» є провідною компанією України в сфері розробки та виробництва електроприладів та радіоелектронної апаратури побутового та спеціального призначення.

На основі даних бухгалтерської та статистичної звітності підприємства було проведено аналіз фінансово-господарської та зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад» за 2012-2016 роки в цілому, та зокрема проведено визначення ефективності зовнішньоторговельних операцій підприємства, і досліджено вплив деяких факторів на цю ефективність.

Виходячи з проведених вище розрахунків, можна зазначити наступне:

4. Протягом двох років, а саме 2015р. та 2016р., спостерігаємо стрімке зростання прибутку на підприємстві, однак варто зазначити, що криза 2013-2014 року позначилась на діяльності підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад», в результаті чого непокритий збиток у 2014 р. складав 1959 тис. грн. Збільшенню прибутку протягом двох років сприяло те, що не відбувалося структурних зрушень в

асортименті продукції, що випускається, а також підвищення рівня середньореалізаційних цін внаслідок оптимізації структури реалізації продукції.

До основних факторів, що вплинули на зниження прибутку у 2016 р. можна віднести збільшення собівартості одиниці реалізованої продукції, а також зменшення обсягу реалізованої продукції.

Аналіз показників свідчить про незадовільне функціонування ТОВ «Телекарт-Прилад» в 2016 році. Порівнюючи темпи зростання прибутку та виторги від реалізації, робимо висновок, що підприємство погіршує своє становище на ринку, тобто при незначному рості випуску продукції показники прибутку і рентабельності знижуються на досить незначну величину. Це говорить про нерациональне використання заводом власних ресурсів.

Для досягнення позитивного ефекту підприємству необхідно максимізувати внутрішні можливості, воно повинне забезпечити собі технологічну та економічну ефективність не нижче галузевої.

5. Основним напрямком зовнішньоторговельної діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад» в останні роки залишається експортна діяльність, об'єктами якої є продукція підприємства, інформація, інтелектуальна власність та, іноді, послуги з монтажу, запуску та налагодження обладнання.

Головна умова здійснення підприємством зовнішньоторговельних операцій – це їх ефективність. Тому, якщо підприємство недостатньо техніко-економічно обґрунтує зовнішньоторговельні операції, будуть одержані значні збитки.

В ході написання дипломної роботи було проаналізовано географічну та товарну структуру експортних і імпорتنих операцій ТОВ «Телекарт-Прилад» в 2016 році, проведено розрахунки та аналіз показників економічного ефекту та економічної ефективності зовнішньоторговельних операцій підприємства.

Виходячи з проведених попередніх розрахунків, можна зазначити, що ефективність здійснення зовнішньоторговельних операцій у звітному 2016 році в порівнянні з 2015 роком зросла на 21,38 %.

Отримані в процесі розрахунків коефіцієнти ефективності експорту, альтернативний коефіцієнт ефективності експорту, коефіцієнт ефективності імпорту – більше одиниці, що свідчить про ефективність діяльності підприємства.

6. Одним з найбільш перспективних напрямків вивчення ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємства є факторний підхід, результати якого можуть бути легко застосовані в управлінській практиці. Для більш повного дослідження ефективності зовнішньоторговельних операцій ТОВ «Телекарт-Прилад» було проведено розрахунок та оцінку факторів, що позначаються на вартісних та кількісних показниках виконання експортних контрактів. Негативний вплив мав фактор кількості контрактів на 1 покупця, що зменшив ефект від експорту на 5022 тис грн.

Для того, щоб охарактеризувати вплив факторів на узагальнюючий критерій ефективності зовнішньоторговельних операцій, розрахувати резерви та зробити обґрунтовані висновки, аналіз факторів було доповнено відносними показниками.

Таким чином, проведене дослідження показало, що для того, щоб пошук шляхів удосконалення організації та підвищення ефективності експортно-імпортних операцій підприємства займав мінімальну кількість часу та власних ресурсів, необхідне проведення попереднього аналізу проведених зовнішньоторговельних операцій в минулих періодах.

Підприємству необхідно вдосконалити систему управління економічною та зокрема зовнішньоекономічною діяльністю для більш чіткого контролю зовнішньоторговельних операцій, що дасть змогу своєчасно реагувати на зміни у середовищі діяльності підприємства. Аналіз ЗЕД показав, що негативно впливає на діяльність ТОВ «Телекарт-Прилад» зміна валютного курсу, у 2014 р. підприємство зазнало збитків та позначилось на спаді зовнішньої активності підприємства.

ТОВ «Телекарт-Прилад» функціонує на українському понад 10 років, аналіз фінансово-економічної та зовнішньоторговельної діяльності підприємства дозволив визначити, які недоліки існують у діяльності підприємства. Нами було запропоновано основні напрямки вирішення виявлених проблем, що позначаються на ефективності проведення зовнішньоторговельних операцій.

По-перше, на ТОВ «Телекарт – Прилад» існує проблема регулювання фінансово-економічної та зовнішньоекономічної діяльності - підприємство недосконало реагує на загрози та ризики зовнішнього середовища, що призводить до зниження ефективності здійснення зовнішньоторговельних операцій. Для вирішення цієї проблеми доцільним буде удосконалення системи управління економічної діяльності та зовнішньоекономічної зокрема. На нашу думку, для вирішення цієї проблеми доцільним буде застосування системного підходу, що полягає у визначенні основних компонентів організації економічної діяльності, визначенні їх головних функцій, їх координація задля забезпечення синергетичного ефекту функціонування системи та підвищення ефективності діяльності.

Основний напрямок вдосконалення системи управління зовнішньоекономічною діяльністю є впровадження організаційно-економічної моделі, що враховує нормативно-правові основи, техніко-економічна, валютно-фінансова та соціально-політичний аспекти діяльність і автоматизація - основні етапи здійснення зовнішньоекономічна діяльність. Розробка спеціалізованого програмного забезпечення на основі запропонованих рекомендацій сприятиме оптимізації системи управління діяльності підприємства, більш оперативному прийняттю рішень та пошвидшить координацію між усіма ланками: виробництва, закупівлі, реалізації, та з зарубіжними контрагентами. Швидке реагування на виникаючі погрози є надзвичайно важливим при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.

По-друге, ТОВ «Телекарт-Прилад» постійно збільшує масштаби виробництва та прагне не тільки стати найбільшим в Україні виробником продукції приладобудування, а й здійснювати поставки продукції власного виробництва до країн далекого і ближнього зарубіжжя. На даний момент частка експортованої продукції в загальному обсязі становить 29,8%.

Вихід підприємства на зовнішні ринки з продукцією власного виробництва сприяє збільшенню прибутку за рахунок розширення торгових зв'язків на зовнішньому ринку. Це призводить також до посилення позицій ТОВ «Телекарт-Прилад» на українському ринку приладобудівної галузі. Першочерговим

завданням розвитку підприємства є розширення, і утримання існуючих ринків збуту.

Що стосується розширення експортної діяльності, то необхідно направити зусилля на ринки сусідніх держав (СНД, ЄС), провести аналіз ринку, розрахувати рентабельність та ефективність експортування продукції підприємства на нові ринки і лише потім збільшувати свою присутність в країнах далекого зарубіжжя, і то лише в тому випадку, якщо досвід продажів на території країн СНД та ЄС виявиться вдалим. Нами було економічно обґрунтовано можливість здійснення експорту до Китаю, розширення зовнішньої торгівлі у цьому напрямку може збільшити економічний ефект від зовнішньоторговельних операцій на 569 257, 7 грн. Вихід на китайський ринок є дуже перспективним, динаміка розвитку економіки Азії носить синергетичний ефект, що сприятиме встановленню тісніших зв'язків з контрагентами та можливість отримати новий досвід щодо технологічного розвитку підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад».

По-третє, здійснення зовнішньоекономічної діяльності вимагає від підприємства усестороннього аналізу зовнішніх та внутрішніх факторів, що можуть суттєво вплинути на прибуток підприємства та ефективність його діяльності. Хеджування ризиків, які впливають на діяльність підприємства сприятиме стабілізації та оптимізації здійснення зовнішньоторговельних операцій та підвищить їх ефективність. Нами було запропоновано використання факторингу для зменшення ризиків невиконання іноземними контрагентами – економічна ефективність заходу складає 55 338, 1 грн.

Іншим заходом, щодо зменшення ризиків діяльності підприємства є використання форвардних контрактів, що зменшує вплив валютного ризику на діяльність підприємства. Економічна ефективність використання форвардного договору складає 484, 88 тис. грн.

Таким чином, проведений аналіз зовнішньоторговельної діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад» показав, що діяльність підприємства у цілому є ефективною виявленні напрямки покращення діяльності та обґрунтованні економічні затрати на їх впровадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Платіжні системи та переказ коштів в Україні" від 05.04.2001 р. № 2346-ПГ [Електронний ресурс]: search.ligazakon.ua
2. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991р. №959-ХІІ Режим доступу [Електронний ресурс]: search.ligazakon.ua
3. Закон України "Про іноземні інвестиції"// Відомості Верховної Ради України. - 1992. [Електронний ресурс]: search.ligazakon.ua
1. Закон України "Про підприємства в Україні" від 27 березня 1991 р. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/
4. Закон України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" від 23.09.94 р. № 185/94-ВР5 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/
2. Закон України "Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності" від 23.12.1998 р. № 351 –XIV [Електронний ресурс]: – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/
5. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР6 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/
3. Митний кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552) [Електронний ресурс]: – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/
4. Податковий кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua
5. Указ Президента України від 04.11.1994 р. № 566/94 "Про заходи щодо впорядкування розрахунків за договорами, що укладають суб'єкти підприємницької діяльності України";
6. Багрова І. В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: підручник для ВУЗів / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В. Є.. Власюк, О. О. Гетьман; за редакцією доктора Економічних наук професора Багрової І. В. – Дніпропетровськ: ДДФЕІ, 2012. – 585 с.

7. Безрукова Т.Л. Классификация показателей оценки эффективности экономической деятельности промышленного предприятия / Т.Л. Безрукова, А.Н. Борисов, И.И. Шанин // Общество: политика, экономика, право. – 2012. – № 1 [Электронный ресурс] – Режим доступа: [dom-hors.ru/issue/ rep/2012-1/bezrukova-borisov-shanin.pdf](http://dom-hors.ru/issue/rep/2012-1/bezrukova-borisov-shanin.pdf).
8. Бондаренко А.В. Повышение эффективности экспорта в условиях глобализации / А.В. Бондаренко // Вестник СГСЭУ. – 2013. – № 3(47). – С. 166-170.
9. Бондарева Т.І. Оцінка ефективності експортної діяльності підприємства / Т.І. Бондарева, А.І. Осадчук // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2011. – № 3(15). – С. 91-104
10. Борисюк І.О., Єрмоменко А.В. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства / Національний авіаційний університет, м. Київ – 2012. – № 33. // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/409/397.
11. Валитов Ш. М. Систематизированный анализ подходов к оценке эффективности макроэкономических систем [Текст] / Ш. М. Валитов, О. В. Демьянова // Вестник КГФЭИ. – 2011. – №1(22). – С. 13-18.
12. Винокуров Ю. А. Эффективность как фундаментальная экономическая категория [Текст] / Ю. А. Винокуров // Современные тенденции в экономике и управлении: новый взгляд. – 2010. – №2. – С. 155-159.
13. Вівчар О.І. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств / Оксана Вівчар // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 24-30. – (проблеми мікро- та макроекономіки України).
14. Гаркуша О.А. Оцінка ефективності експортної діяльності виробничих підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: masters.donntu.edu.ua/publ2003/fem/garkusha.pdf.
15. Гімаев И. З. Анализ подходов к понятию «эффективность» в социологии, экономике и технических науках [Текст] / И. З. Гимаев // Вестник Башкирского университета. – 2010. – Т. 15. – №1. – С. 145-147.

16. Гутів Г.Г. Сутність експортного потенціалу машинобудівної галузі та чинники впливу на нього / Національний університет «Львівська політехніка» – 2012. – С. 133-140 // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080>.
17. Давидянц, Д. Е. Эффект и эффективность предприятия: оценка, анализ, пути повышения [Текст] : монография / Д. Е. Давыдянц, Н. А. Давыдянц. – Ставрополь : Изд-во СтГАУ Агрис, 2005. – 134 с
18. Дубков С. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленных предприятий / С. Дубков, С. Дадалко, Д. Фоменок // Банковский вестник. – 2011. – № 28(537). – С. 29-35
19. Жерносек К. А. Исследование научных подходов к определению понятия «производительность» [Текст] / К. А. Жерносек // Актуальные вопросы экономических наук. – 2010. – №12-1. – С. 231-236.
20. Захаров К. В., Бочарніков В. П., Липовский В. В., Захаров А. К., Циганок А. В. Логістика, ефективність і ризики зовнішньоекономічних операцій: 2-е вид., доп. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2014. – 260 с.
21. Карпенко М. О., Захарченко О. В. Удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. [Електронний ресурс] – Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2010_26/Zacharchenko.pdf
22. Кизим М. О., Зінченко В. А. Якість життя населення і зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 184 с.
23. Кириченко О. А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 386 с.
24. Ковтун Е. О., Дронов Д. В. Шляхи підвищення ефективності зовнішньоекономічних операцій підприємств. [Електронний ресурс]– Режим доступу: www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64169.doc.htm
25. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Сіваченко І. Ю. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2016. – 792 с.

26. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон [монографія]. / Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та Уханова І. О., Сулим О. В., Осипов В. М., Таваліка Г. Т., Пономарьова Г. О., Постова Н. А., Швагер О. Р. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 240 с.
27. Козак Ю.Г. , Мацкул В.М. Математичні методи та моделі для магістрантів з економіки. Практичні застосування . Навч. посібник . - Київ : «Центр учбової літератури», 2016.- 252 с.
28. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: Навч. посібник /Козик В.В., Панкова Л.А., Карп'як Я.С. та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 608 с.
29. Крячков А. Ф. Оценка эффективности (эффекта) деятельности организации в современных условиях [Текст] / А. Ф. Крячков // Проблемы совершенствования организации производства и управления промышленными предприятиями: межвузовский сборник научных трудов. – 2013. – №1. – С. 59-63.
30. Кудлай В. Г. Особливості експортно-імпортової діяльності у зовнішньоекономічній діяльності України // Економіка. Фінанси. Право. – 2006. – №3. – С. 3–9.
31. Лебідь І.Г. Ефективність механізмів управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств: базові підходи та методологія оцінки // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – № 101. – Т. 2. – С. 128-134
32. Луценко В. О. Розробка заходів підвищення ефективності експортних операцій промислового підприємства. Автореф. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.uran.donetsk.ua/~masters/2002/fem/lutsenko/diss.htm
33. Маймескул Д.І. Вплив розвитку приладобудівних підприємств на формування конкурентоспроможності регіону (на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад» / Одеський національний економічний університет, м. Одеса // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Управління міжнародною конкурентоспроможністю регіонів: механізми, принципи, стратегії», м. Сімферополь – Севастополь. – 2012. – С. 52-54.

34. Малярець Л. М. Економіко-математичне моделювання: навчальний посібник / Л. М. Малярець. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. – 312 с.
35. Махмудова А. И. «Эффект» и «эффективность» в оценке деятельности экономической системы [Текст] / А. И. Махмудова // Актуальные вопросы экономических наук. – 2011. – №18. – С. 413-418.
36. Офіційний сайт ТОВ «Телекарт-Прилад». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://telecard.odessa.ua/index.php/ru/>.
37. Офіційні матеріали ТОВ «Телекарт-Прилад».
38. Печеркина Е.В. Классификация факторов конкурентоустойчивости / Е.В. Печеркина // Вестник ОГУ. – 2005. – № 8. – С. 89-95
39. Про основні засади державної політики на період до 2015 року: закон України від 18.10.05 № 2982-IV // Праця і зарплата. – 2001. – № 3. – січень.
40. Ричихина Н.С. Оценка локального экспортного потенциала предприятия /Н.С. Рычихина // Современные наукоемкие технологии. Региональное приложение. – 2013. – № 3(35). –С. 73-78.
41. Русаков И.А. Формирование экспортного потенциала / И.А. Русаков // Вестник Саратов. гос. соц.-экон. ун-та. – Саратов. – 2011. – № 5(39). – С. 106-109.
42. Сисоєва Т. П. Формування та розвиток зовнішньоекономічної діяльності регіонів України в умовах глобалізації (на прикладі Київської області) [текст]: Дис. канд. наук: 08.00.05 – 2014
43. Сичев М.С. Факторы внешнеэкономической деятельности и их систематизация / М.С.Сычев // Инновационное развитие экономики. – 2012. – №3(9). – С.7-10.
44. Скоропад І. С., Герасименко С. І. Ефективність маркетингових заходів у системі зовнішньоторговельних зв'язків. // Вісник національного університету „Львівська політехніка”. – 2013. – №469. – С. 498-502.
45. Сорокін С. Л. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності: поняття, вимірювання і оцінка: монографія. – Гродно: ГрГУ, 2001. – 130 с.

46. Степаненко О. І. Зовнішньоекономічна діяльність: вибір контрагента та організація укладання угоди // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – №7. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – С. 320 – 325.
47. Степаненко О. І. Особливості аналізу та оцінки виконання договірних зобов'язань за експортними операціями // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – №195, Том I. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2014. – С. 68 – 74.
48. Сухарській В. С. Зовнішньоекономічна діяльність: організація і управління: Монографія. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2007. – 496 с.
49. Теслюк Н. П. Стратегії підприємства по досягненню конкурентних переваг. // Економіка, фінанси, право. – 2015. – №11. – с. 17-20.
50. Фатенок-Ткачук А.О. Аналізування факторів впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств / А.О. Фатенок-Ткачук // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – № 17.
51. Федосеев А. В. Битва за эффективность [Текст] / А. В. Федосеев, Б. М. Карабанов. – М.: Альпина Паблишер, 2013. – 288 с.
52. Філатова Г.О. Теоретичні засади щодо визначення категорії "ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства// Українська наука: сучасне, минуле, сьогодення. – Тернопіль: Підручники і посібники. – 2003, вип. 6. – С. 320-325.
53. Чернобай Л.І. Чинники формування витрат на експортну діяльність: загальна характеристика та класифікація / Л.І. Чернобай, Н.О. Вацик // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2011. – № 720.
54. Щербак В. Г., Лозенко А. П. Проблеми проникнення вітчизняних підприємств на зовнішні ринки // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 58-61.
55. Яковлев А. И. Усовершенствование методов определения эффективности внешнеэкономической деятельности. // Финансы Украины. – 2008. – №9. – с. 28-34
56. Beamish Paul W., Morrison Allen, Rosenzweig Philip M. International management. — 3. ed. — Boston, Mass. etc.: Irwin: McGraw-Hill, 2007. – 604 p.

57. C. Drury. Management and Cost Accounting. – Cengage Learning EMEA, 2008. – 775 p.
58. D. E. Akyol, G. Tuncel, and G. M. Bayhan. A comparative analysis of activity-based costing and traditional costing. // World Academy of Science. Engineering and Technology. – 2015. – №3
59. Fisher. The Theory of interest: As Determined by impatience to Spend income and Opportunity to invest it. – New York: Augustus M. Kelley Publishers, 1965. – 566 p.
60. G. Cokins. Activity-based cost management: an executive's guide. – John Wiley and Sons, 2011. – 374 p. 65. M. B. Clifton. Target costing: market-driven product design. – CRC Press, 2014. – 266 p.
61. International marketing.- Edited by Yuriy Kozak , Sáawomir Smyczek – Kiev - Katowice : CUL , 2015- 279 p.